

JOAN RIGAT, DARRER SUPERVIVENT DE LA GUERRA DE L'ÀFRICA

miquel perals i descamps

El propassat 21 de juliol es complí el 70è. aniversari del desastre d'Annual, a on, en una ofensiva temerària projectada sense autorització de l'Alt Comissari del Marroc, general Berenguer, i amb l'afany d'arribar fins Alhucemas, hi moriren més de 10.000 soldats, entre ells, el propi general que dirigia les operacions, Fernández Silvestre. I el 8 de setembre passat es complien els 66 anys del desembarc d'Alhucemas, ordenat pel general Primo de Rivera amb la finalitat de posar fi a la Guerra del Rif, en les nostres comarques més coneguda per la Guerra de l'Àfrica. Una guerra sagnant, absurda i costosa, on moriren milers i milers de joves, entre ells molts catalans, per una causa desconeguda i perduda. Durant una llarga temporada compresa entre aquestes dues dates, concretament des de principis del 22 fins ben entrat el 23, en moltes de les operacions militars que es desenvolupen en aquestes terres nordafricanes hi participa, entre d'altres, un jove de Setcases: en Joan Rigat i Carola, entre nosaltres «en Joan de Cal Flaquer». Per situar-lo en l'espai i en el temps, farem una mica d'història.

L'Estat Espanyol ostentava, des de segles, la sobirania de les ciutats nordafricanes de Ceuta i Melilla. El Marroc, en teoria, no era més que un sultanat de 447.000 qm²., incapaç de mantenir la seva independència davant les potències que, com França, Anglaterra o Alemanya, tenien una gran fam de colonialisme. Hom acordà estendre la «protecció» al Marroc, i el 1906, en la Conferència Internacional d'Algeciras quedà reconegut el dret espanyol a una part del seu territori, que s'estenia, pel nord, des de Mu'uaia i el Lucus fins el paral·lel 35o. i l'Atlàntic. I pel sud, des de Vad Arad fins el paral·lel 37o. 40'. Aquest dret fou corroborat per França en el Conveni Hispano-Francès de 1912. El sultà estava representat per un jalifa, que residia a Tetuan. I l'Estat espanyol hi tenia, com a delegat, un Alt Comissari.

Els moros, des del principi, s'oposaren a la presència militar espanyola, justificada inicialment per a protegir la construcció del ferrocarril que portava a les mines de ferro de Tizzi-Azza, prop de Melilla, i començaren a fustigar els soldats, fustigació que anà en augment fins a constituir, a mitjans de 1909, un veritable perill per l'exèrcit espanyol. Durant el mes de juliol d'aquest any el govern d'Antoni Maura mobilitza 40.000 reservistes, amb una forta oposició per part de la població civil, que, a Barcelona, durant els dies del 26 al 31 de juliol del mateix any, provoca desordres i vagues que són ferotgement reprimits per la força pública. El got s'omple quan arriba la notícia de la desfeta, el 27 del mateix mes, de «El

Barranco del Lobo», on una emboscada dels moros origina la mort de 150 soldats i 27 caps i oficials. És el que se n'ha dit la Setmana Tràgica.

L'exèrcit arran de la desfeta anterior, ocupa Nador, Zeluan i el Gurugú, però la cosa no queda solucionada. La crisi persisteix, i s'agreuja de manera considerable quan, el 1920, apareix Abd-el-Krim, que amb enginy, unifica totes les càbiles i comença una veritable guerra de desgast. Això porta, per fi, a l'ofensiva que encapçala aquest escrit.

El desastre d'Annual, i 10 dies més tard, el de mont Arruit, amb un total global de 12.000 morts (la meitat dels efectius), originà tot un seguit de desplaçaments de tropes peninsulars a l'Àfrica. I, d'entre ells, el del destacament de la Seu d'Urgell on en Joan Rigat hi estava, en fase d'instrucció.

En Joan Rigat i Carola neix a Setcases, a la casa de Can Xurri, el 9 de setembre de 1900. És fill d'en Pere i la Paula, i té quatre germans més: la Càndida, la Nuri, la Lurdes i en Pere.

De molt jove, amb el seu pare, se'n va a fer carbó. I així continua, amb el lapsus del servei militar, durant els primers 30 anys de la seva vida. A començaments dels anys 30 es casa amb Magdalena Sala i Oliva, amb la qual té tres filles: l'Alberta, la Nuri i la Rosa. Aprèn l'ofici de flaquer i estableix, a Setcases, un forn de pa, que funciona la tira d'anys, fins que decideix tancar-lo per dedicar-se a fer de pagès. Aquest fet d'haver estat el flaquer del poble fa que la casa on viu, que originàriament se'n deia Cal Mascle, avui se la conegui per Cal Flaquer.

Pertanyia a la lleva del 21, i fou mobilitzat aquest any i destinat a la Seu d'Urgell, amb la finalitat de fer-hi la instrucció militar. Com hem dit, a principis del 22 el seu destacament és traslladat al Marroc, embarcant, per tant, a Barcelona, a bord del vapor «Barceló», amb rumb a Melilla. Inicialment se'l destina a Laratxe, passant, més tard, a Alcazarquivir, amb lleus estades a Xauen i Tetuan. I, a mitjans del 23, torna a casa llicenciat.

Avui en Joan és un home de 91 anys. A pesar d'ésser un home gran, encara conserva la rialla que sempre l'ha caracteritzat, aflorant a la seva cara a la més petita. És com un símbol de bondat i franquesa, qualitats intrínseques en ell.

Amb aquest escrit, vull expressar el meu orgull d'haver-lo tingut tota la meua vida com a veí. I vull, també, que constitueixi el meu homenatge a aquest setcasí entrançable, prototipus d'honrada i bonhomia.